

Samtal med föräldrar om ekonomiska problem – en undersökning bland familjecentraler

Personal på familjecentraler möter ofta föräldrar med behov av stöd kopplat till sitt föräldraskap. Ekonomisk oro och stress är ett område som påverkar barnen negativt, men som många gånger är svårt att prata om. Genom att fler aktörer ställer frågor om privatekonomi till personer de möter, och hänvisar vidare till det stöd som finns, kan fler få tidig hjälp att få ordning på sin ekonomiska situation.

Konsumentverket har undersökt i vilken omfattning privatekonomi tas upp i samtalen med föräldrar på landets familjecentraler.

Syftet var att undersöka:

- I vilken omfattning privatekonomi förekommer i samtal med föräldrar och i vilken omfattning oro uttrycks.
- I vilken omfattning aktörerna på familjecentraler känner till och hänvisar föräldrar vidare till kommunal budget- och skuldrådgivning.
- Vilket behov av stöd personal på familjecentraler har för att bättre kunna hjälpa föräldrar att få ordning på sin ekonomiska situation.

Metod och insamlingsperiod

Undersökningen har genomförts via en öppen enkät som delades vid ett webinarium som Konsumentverket arrangerade den 7 april 2025. Länk till enkäten delades även via e-post av Föreningen för familjecentralers främjande. Insamlingsperioden var mellan den 7 april till den 25 april 2025. Totalt inkom 524 svar varav 356 från yrkeskategorier på familjecentraler. Resultatet i detta PM baseras på svar från familjecentraler.

Bakgrund

Familjecentral

Med familjecentral menas en samlokalisering av mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst med förebyggande verksamhet. Familjecentralens övergripande och långsiktiga mål är att uppnå *en god och jämlik hälsa hos blivande föräldrar, föräldrar, barn och andra viktiga vuxna runt barnet*.¹

Familjecentraler finns idag i alla regioner utom region Gotland. En tredjedel av familjecentralerna ligger i områden med socioekonomiska utmaningar och personalen vittnar om att familjer här ofta behöver mer hjälp och stöd.²

Privatekonomi kopplat till hälsan

Att leva med ansträngd ekonomi och inte minst en hög skuldbörda innebär en hög påfrestning. I en familj där en eller båda föräldrarna är överskuldsatta påverkas alla i hushållet och barn som växer upp i överskuldsatta familjer drabbas hårt av familjernas sämre livsvillkor. Risken för fysisk och psykisk ohälsa är påtaglig och det har påvisats ett samband mellan överskuldssättning och självmordsbeteende.³

Skydds- och riskfaktorer

Familjens sociala och ekonomiska resurser är en av flera faktorer som kommer att påverka barnets liv, hälsa och utveckling på ett mer eller mindre genomgripande sätt, enligt Rikshandboken för barnhälsovården. En viktig skyddsfaktor som ökar ett barns möjligheter till en god anpassning och utveckling är att föräldrarna känner ekonomisk trygghet och har tro på sin förmåga att påverka sin egen situation.⁴

Överskuldssättning

Det finns ingen entydig definition av vad som menas med överskuldssättning, men det kan definieras som när en person själv upplever att hen inte längre klarar att betala sina räkningar och att problemen inte bara är tillfälliga. Ibland används i stället begreppet problematisk skuldsättning.

¹ <https://familjecentraler.se/foreningen/vad-ar-en-familjecentral/>

² [Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter](#)

³ [ett-forstarkt-konsumentskydd-mot-riskfylld-kreditgivning-och-overskuldssattning-sou-202338.pdf](#)

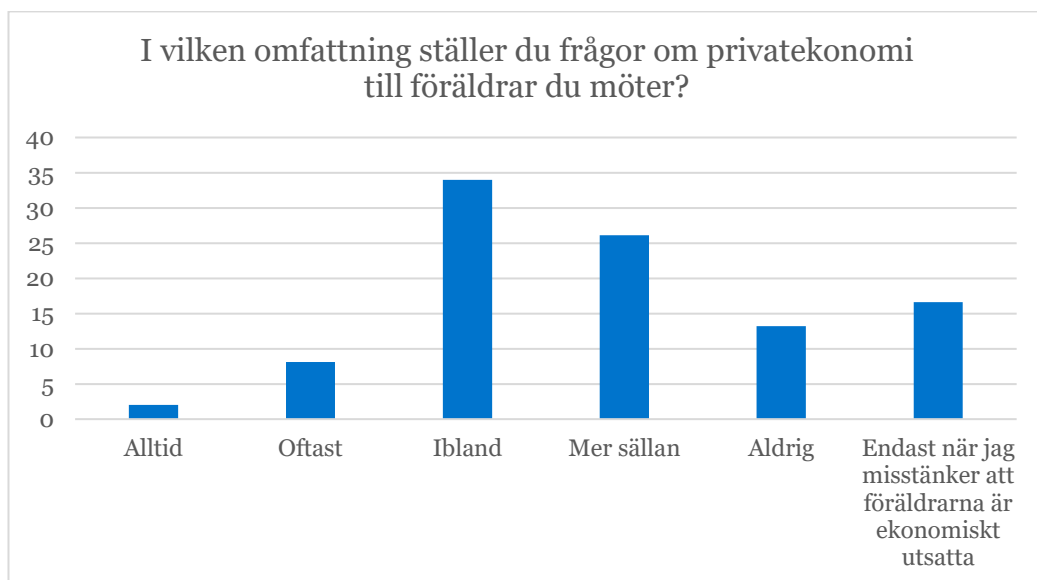
⁴ [Identifiera skyddsfaktorer och riskfaktorer - Rikshandboken i barnhälsovård](#)

Sammanställning av enkätresultatet

356 respondenter på familjecentraler svarade på enkäten. 43 procent av dessa var anställda av regionen och 55 procent kommunanställda. Knappt 2 procent var privatanställda, antingen på en barnavårdscentral eller på en barnmorskemottagning. De grupper som främst representerades var barnhälsovården och barnmorskor, tillsammans med förskollärare/pedagoger. Övriga yrkesroller var familjerådgivare, familjebehandlare och kuratorer. Nedan följer en sammanställning av respondenternas svar.

Känsligt att prata om privatekonomi med föräldrar

Av enkäten framgår att det finns en blandad attityd till att ställa frågor om och diskutera privatekonomi med föräldrar. Samtal sker oftast sporadiskt eller under specifika omständigheter. Många tycker att ämnet är känsligt. Det vanligaste skälet till att inte ställa frågor om privatekonomi är att det "ligger inte i uppdraget" följt av "saknar kunskap att hantera svar". Flera har också svarat att det är tabubelagt eller att det känns utmanande att prata om ekonomi.

Figur 1 visar svaren i procent, på frågan i vilken omfattning respondenterna ställer frågor om privatekonomi till föräldrar.

De flesta som ställer frågor om privatekonomi upplever att föräldrar är öppna och tacksamma när de får frågor om sin privatekonomi, särskilt när det görs med empati och i rätt sammanhang. Många föräldrar tar själva upp ämnet och uttrycker en lättnad över att kunna prata om ekonomiska svårigheter, även om det ibland kan vara skamfyllt. Det framkommer att föräldrar ofta är intresserade av att få information om stöd och hjälp som finns. Användningen av strukturerade formulär underlättar samtalen och gör frågorna mindre laddade.

Några citat från respondenterna:

Jag ställer frågor om privatekonomi vid behov, särskilt när det påverkar föräldraskapet eller barnens välmående. Föräldrarna reagerar oftast med tacksamhet och öppenhet, särskilt när frågorna ställs med empati och respekt.

Det är ofta känsligt, ibland skamfyllt att prata om svårigheter att få ihop sin ekonomi. När skammen lyfts bort så kan de flesta ändå känna en lättnad över att prata om det. De flesta vill veta mer om vilken hjälp det finns att få och om hur ansökan går till.

Inget särskilt, det faller sig naturligt i samtalet.

De flesta svarar att allt är bra. Mycket få föräldrar berättar att de har det tufft, de som gör det har det ofta mycket svårt och önskar hjälp.

Ofta väldigt ärliga, men oroliga för ekonomin.

Vanligaste orsaker till föräldrars oro för ekonomi

Enkätresultaten visar att omkring 40 procent av respondenterna svarar att föräldrar "ibland" eller "ofta" uttrycker oro för sin ekonomi på eget initiativ. De främsta orsakerna, enligt de som besvarat enkäten, är låga eller osäkra inkomster. Andra vanliga orsaker till oro är hög försörjningsbörda, att ha råd med högtider, födelsedagar eller semester, höga kostnader för lån och krediter, skulder eller att vara beroende av någon annan för att få ekonomin att gå ihop.

Figur 2 visar de vanligaste orsakerna till att föräldrar uttrycker oro för ekonomin. Upp till fem svarsalternativ är möjliga.

Andra orsaker till oro som nämns är att personen är utsatt för någon form av ekonomiskt våld eller behöver hjälpa andra med ekonomin. Även höga

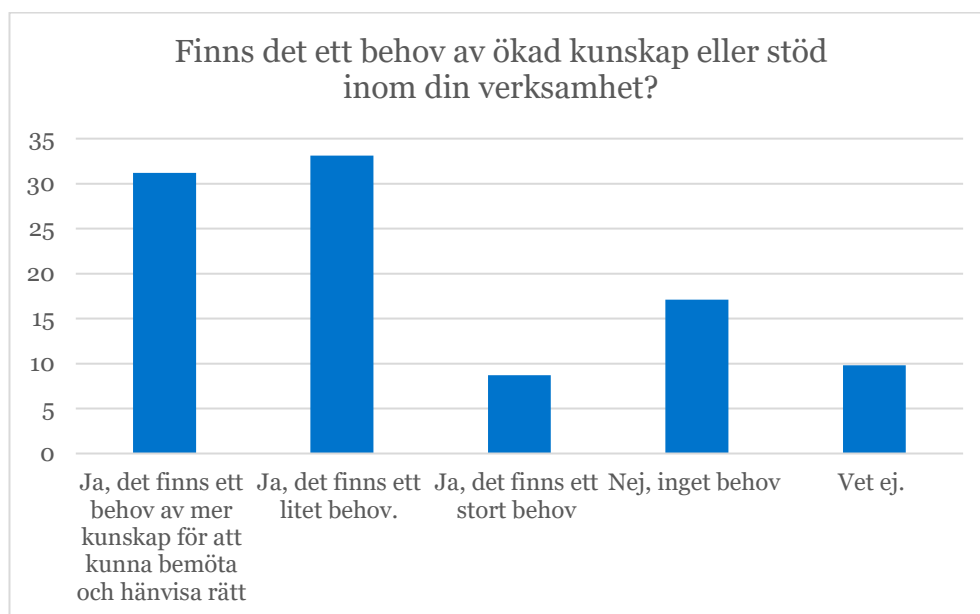
matkostnader, höga andrahandshyror, sjukskrivning och arbetslöshet bidrar till oro.⁵

Kännedom om budget- och skuldrådgivning

Alla kommuner erbjuder kostnadsfri ekonomisk rådgivning till personer med skulder. Budget- och skuldrådgivningen ska genom ekonomisk rådgivning bidra till att förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation.⁶ I undersökningen svarar 60 procent av respondenterna att de känner till vad den kommunala budget- och skuldrådgivningen kan hjälpa privatpersoner med, men bara en tredjedel har, inom sitt yrke, varit i kontakt med budget- och skuldrådgivningen. Drygt hälften av respondenterna har någon gång hänvisat personer med ekonomiska problem dit.

Familjecentralers behov av stöd

Drygt 70 procent av respondenterna svarar att det finns ett behov av ökad kunskap eller stöd för att de ska kunna prata om privatekonomi med föräldrar och tydligare strukturer och rutiner för att lyfta ekonomiska frågor. 17 procent svarar att de inte har något behov av ökad kunskap eller stöd inom området.

Figur 3 visar fördelning av svar på frågan "Bedömer du att det finns ett behov inom din verksamhet att få ökad kunskap eller stöd för att själva kunna prata om ekonomi i era möten med föräldrar?"

Några citat från respondenterna:

Att få prata om ämnet tillsammans med all personal inom familjecentralen för att ha en samsyn och att vi förmedlar samma sak till våra föräldrar.

⁵ Det var möjligt att ge upp till fem svarsalternativ

⁶ [Hjälp med ekonomin hos kommunens budget- och skuldrådgivning | Konsumentverket](#)

Viktigt att lära sig fråga och inte vara rädd för det.

Gärna en informationsgenomgång av budget- och skuldrådgivare med vad dom kan hjälpa till med.

Bemötandet i när dessa frågor dyker upp.

Sammanfattning av familjecentralernas behov

Av undersökningen framgår att det finns ett behov av ökad kunskap och bättre rutiner för att lyfta ekonomiska frågor. Det behövs också en ökad samsyn hos personalgrupperna kring frågan. Följande behov framkom i undersökningen, i varierande omfattning, hos familjecentralernas olika yrkesgrupper:

Ökad kunskap

- utbildning i hur man pratar om ekonomi på ett tryggt och respektfullt sätt med föräldrar,
- kunskap om vilket stöd som finns och hur man kan vägleda familjer rätt
- ökad kunskap och kontakt med budget- och skuldrådgivningen i kommunen.

Rutiner för att lyfta ekonomiska frågor

- rutin för att inkludera ekonomi i samtal med föräldrar,
- konkreta verktyg såsom frågeformulär, diskussionsunderlag och informationsmaterial.

Konsumentverket erbjuder information och utbildning

Konsumentverket erbjuder stöd och information om privatekonomi till aktörer i samhället som i sin roll möter personer med privatekonomiska problem.

[Stöd inom privatekonomi | Konsumentverket](#)

Myndigheten har också information som riktar sig direkt till konsument.

[Din ekonomi – om privatekonomi | Konsumentverket](#)